

Datum: 28.09. 2023.

Broj: 02-06-1052

OBILJEŽEN MEĐUNARODNI DAN SLOBODE PRISTUPA INFORMACIJA: IZAZOV KOJI TRAJE 22 GODINE

Sarajevo, 28. septembar 2023. godine – Novi Zakon o slobodi pristupa informacijama koji je usvojen u Parlamentu BiH umanjuje opseg stečenih prava i dostignuća prisutnih u predstojećim zakonima dok u određenim aspektima novo rješenje nije u skladu sa međunarodnim standardima i praksama, poruka je konferencije „**Novi zakon o slobodi pristupa informacijama – napredak ili novi izazovi u pristupu informacijama**“ koju je Transparency International u Bosni i Hercegovini je organizovao danas u Sarajevu.

Obilježavajući 28. septembar, **Međunarodni dan slobode pristupa informacijama**, konferencija je bila prilika za osvrt na novine koje donosi novi Zakon o slobodi pristupu informacijama na nivou BiH kao i proces koji je prethodio njegovom usvajanju te pregled dosadašnjeg iskustva u implementaciji zakona iz ove oblasti na svim nivoima u Bosni i Hercegovini.

Usvojeni Zakon značajno **ograničava pristup informacijama** od javnog interesa, s obzirom na to da sadrži dugu listu izuzetaka ili mogućih ograničenja kod pristupa informacijama u posjedu javnih vlasti čime je evropski standard otvorenog i slobodnog pristupa javnim informacijama pretvorio u izuzetak, a ne pravilo, saglasni su učesnici konferencije.

Da je primjena prava na pristup javnim informacijama potencijalno **pogoršana novim zakonom** ukazuje i umanjeње nadležnosti Institucije ombudsmana za ljudska prava, što nikako ne predstavlja kretanje u pravom smjeru a posebno zabrinjava rješenje da Žalbeno vijeće pri Vijeću ministara BiH dobija ulogu drugostepenog organa, imajući u vidu iskustva sa zastojem u radu i funkcionisanju Vijeća ministara, što se direktno odražavalo na stagnaciju postupaka, kršenje rokova, a samim tim i kršenje ljudskih prava.

Osim toga, jedan od **nedostataka novog Zakona** se ogleda u tome da ne predviđa dovoljno oštre sankcije a učesnici konferencije su naglasili i da je trebalo ići u pravcu rješenja koje predviđa da se sankcije izriču u slučaju kršenja samog zakona, a ne tek u situacijama kada se ne ispoštuje nalog upravnog inspektora.

Obraćajući se učesnicima konferencije u ime ambasade Kraljevine Švedske, koja je podržala događaj, Birgitta Jansson je naglasila kako načela otvorenosti i transparentnosti leže unutar osnovnog načela ljudskih prava, uz poruku kako je „*Obveza nositelja dužnosti da poštuje i provede ova načela, a pravo građana na pristup informacijama temeljna je u svakom demokratskom društvu*“.

Konferencija je označila **22 godine postojanja i primjene zakona** koji garantuju slobodu pristupa informacija u Bosni i Hercegovini i bila je prilika za predstavljanje presjeka istraživanja transparentnosti rada javnih organa i primjene zakona o slobodi pristupa informacijama u Bosni i Hercegovini koji je TI BiH Centar za pružanje besplatne pravne pomoći sprovodio u kontinuitetu od 2011. godine.

Ovo istraživanje, koje se vrši od 2011. godine, pokazuju trend povećanja transparentnosti u smislu da sve veći broj institucija dostavlja odgovore u roku koji je propisan zakonom, zabrinjava podatak da čak **trećina javnih organa kojima je upućen zahtjev za pristup informacijama nije odgovor dostavilo na vrijeme** dok je u 2023. tek **50% javnih preduzeća blagovremeno odgovorilo na upit TI BiH**.

Sudovi u BiH su u tekućoj godini donijeli **15 presuda u korist TI BiH** protiv javnih organa koji su odbijali da primjene odredbe zakona o slobodi pristupa informacijama među kojima su Ministarstvo pravde RS i Vrhovni sud RS, Kantonalni sud u Sarajevu te Ministarstvo saobraćaja i veza Republike Srpske koje godinama krije ugovor o izgradnji autoputa Prijedor – Banja Luka.

Istraživanje je pokazalo da su javni organi **odbijanje informacija** pravdali uglavnom pogrešnim tumačenjem zaštite privatnosti kao i uslijed tendencija javnih organa da štite komercijalni interes partnera u odnosu na javni interes građana te nepravilnim sprovođenjem testa javnog interesa odnosno proizvoljnog tumačenja koje informacije su od javnog interesa, a koje ne, bez primjene odredbi Zakona.

Na konferenciji je predstavljena i **baza sudske prakse** u oblasti pristupa informacijama sa 295 sudskih presuda i 189 predmeta, koja služi kao temelj za istraživanje bolje transparentnosti i dostupnosti informacija iz oblasti rada javne vlasti, čime olakšava rad svima koji se bave primjenom Zakona o slobodi pristupa informacijama, uključujući pravnike, aktiviste, novinare i službenike za informisanje.